

Wageningse vrouwen in de schijnwerpers

Vrouwen op de universiteit

Van vroeger uit spelen vrouwen op het landbouwbedrijf een belangrijke rol. Het duurde echter een lange tijd voordat zij op de landbouwhogeschool in Wageningen duidelijk zichtbaar werden. Zelfs nu zij nadrukkelijk aanwezig zijn in de collegezalen en bovenmatig presteren is de vrouwelijke universitair docent en hoogleraar nog steeds in de minderheid. Staan een huwelijk en kinderen een echte carrière ook hier in de weg of zijn er andere obstakels?

Universiteit Wageningen van oudsher een mannenbolwerk

Sinds 1918, toen de huidige universiteit Wageningen als Landbouwhogeschool begon, wordt daar wetenschap bedreven op basis van de vele nieuwe vindingen uit o.a. de natuurwetenschappen. Een wetenschappelijke heiligdom waar lange tijd geen plaats was voor vrouwen. Vrouwen werden geacht minder hersens te hebben en werden om deze reden uitgesloten van wetenschap. Abstract denken kon je van hen eenvoudigweg niet verwachten. Het mannenbolwerk bleef dus hermetisch gesloten.

Een lezing of demonstratie was toegestaan

Aangezien het tuinieren en voedselbereiding wel paste in de leefwereld van de vrouw was het hen wel toegestaan lezingen en demonstraties over deze onderwerpen te volgen. De specifieke kennis van vrouwen over kaas- en boterproductie en voedselbereiding vonden aanvankelijk geen aansluiting binnen het wetenschapsprogramma. Pas met de verbreding van het onderwijsprogramma, in de vijftiger jaren, waarin ook landbouwhuishoudkunde en voeding werden opgenomen werd er een solide brug geslagen tussen vrouwen en wetenschap in Wageningen. Vanaf die tijd stroomden steeds meer vrouwen de collegebanken in.

Emancipatie tegen wil en dank

Het aantal vrouwelijke studenten groeide de laatste decennia gestaag maar de doorstroming naar hogere posities binnen de wetenschapswereld liet en laat nog steeds te wensen over. De verplichting dat vrouwen na hun huwelijk zich terugtrekken in het huiselijk bestaan hebben we al lang achter ons gelaten maar het risico van zwangerschappen vormen nog steeds een obstakel. Ook staat de mannelijke hoogleraar nog steeds model voor de eisen en wensen waar een goed hoogleraar aan moet voldoen. Zij bepalen immers al vele decennia het gezicht van de wetenschap. Aangezien veel vrouwen nu eenmaal over andere capaciteiten beschikken zullen zij maar moeizaam aan dit ideaalbeeld kunnen voldoen. De keus valt door deze twee factoren nog te vaak op de mannelijke collega.

Toch is er veel bereikt

De emancipatiecommissie van Wageningen is toch niet alleen maar somber gestemd omdat er toch veel is bereikt. Er zijn deeltijdbanen, er is kinderopvang en een ouderschapsverlofregeling die het mogelijk maakt opvoeden met een carrière te combineren. Het feit blijft dat een carrière als hoogleraar of universitair hoofddocent ook heel veel tijd en energie kost, energie die slechts weinigen op kunnen brengen en die veel werkende moeders tekortkomen. Dat is niet specifiek voor de Universiteit in Wageningen maar dat is zichtbaar in de gehele maatschappij. Ook moeten we niet vergeten dat vrouwen nog niet zolang een rol spelen in de wetenschap, het vervullen van belangrijke posities laat ook om deze reden nog 'even' op zich wachten.

Aandacht voor de vrouw

Vrouwenstudies met betrekking tot de landbouw en het platteland heeft aan de Wageningen Universiteit een eigen onderwijs-programma en docenten die op dat gebied ook onderzoek doen. Dat betekent dat er inmiddels serieus aandacht aan vrouwen op de Universiteit Wageningen wordt besteed. Ook de uitgave van het boek: 'Vrouwen, Wageningen en de wereld' de tentoonstelling met de toepasselijke naam: 'Vrouwen in de schijnwerper' tonen aan dat het mannenbolwerk van weleer niet langer om de vrouw heen kan en ook niet wil.

en

Wie is Aletta Jacobs?

Aletta Jacobs is de vrouw die het aanzien van Nederland veranderd heeft. Niet alleen omdat zij als eerste vrouw een H.B.S. bezocht (minister van Binnenlandse zaken J.R. Thorbecke moest er persoonlijk toestemming voor geven) en een universitaire studie volgde. Zij was bovendien de eerste vrouwelijke arts van Nederland en zij promoveerde. De naam van Aletta Jacobs is onlosmakelijk verbonden met vrouwenemancipatie maar ook met kiesrecht en wereldvrede.

Met vader op pad naar patiënten

In 1854 werd Aletta geboren als dochter van een huisarts. Zij groeide op in een gezin van elf kinderen. Ondanks de beperkte financiële middelen werd alle kinderen de gelegenheid geboden te studeren. Aletta is dan ook niet de enige die in die tijd een spraakmakende carrière maakt. Haar zusje Charlotte was de eerste vrouwelijke apotheker en haar zusje Frederica deed als eerste middelbaar examen in de wiskunde en boekhouding. De liefde voor het doktersvak is bij Aletta vooral gegroeid tijdens de vele visites die ze met haar vader aflegde. Haar vader besprak later veel ziektebeelden met zijn leergierige dochter die al snel liet weten in zijn voetsporen te willen treden.

Vaak in opspraak

Als jonge huisarts vestigde Aletta zich in Amsterdam waar zij gratis spreekuren hield voor de armen. Daar ontving zij vele vrouwen op het spreekuur die de uitputting nabij waren. Oorzaak: de vele opeenvolgende zwangerschappen. Als een van de eerste Nederlandse artsen verstreekte Aletta het pessarium als voorbehoedmiddel dat haar een grote stroom van kritiek uit confessionele hoek opleverde. Geboortebeperving was immers verboden.

Aletta houdt stand

Ook toen zij pleitte voor zitgelegenheden voor de winkeljuffrouwen die per dag minstens 15 uur achtereen moesten staan, kwam er een storm van discussie los. Aletta wilde voorkomen dat nog meer jonge vrouwen gynaecologische afwijkingen zouden krijgen door het vele staan maar het publiek vond het belangrijker dat een winkeljuf altijd direct ter beschikking stond. Ook in deze kwestie kreeg Aletta gelijk, zij hield zich staande en wist niet van wijken.

De wereld rond voor vrouwenkiesrecht

In de jaren 1911 en 1912 maakte Aletta een wereldreis om ook buiten Europa de strijd om het vrouwenkiesrecht te stimuleren. Uiteindelijk kregen de vrouwen in Nederland pas in 1922 stemrecht nadat het in 1919 wettelijk was geregeld. We komen de naam Aletta Jacobs in vele verbanden tegen: straatnamen, vrouwenorganisaties en in 1995 is haar leven verfilmd onder de titel: 'Het Hoogste Streven'. Dit alles niet voor niets want vrouwen in Nederland en ver daarbuiten hebben veel aan haar te danken.

De fiets als voertuig van de emancipatie

Aan het einde van de vorige eeuw ontketenden vrij rondfietsende vrouwen een ware revolutie. Zij pasten niet langer in het beeld van de fatsoenlijke vrouw en tegenstanders maakte hen in spotprenten belachelijk.

Fietsen en studeren is schadelijk

Volgens sommigen was zowel fietsen als studeren schadelijk voor de gezondheid, het zou hen onvruchtbaar maken, en dus was het niet toegestaan. Er waren nog veel meer bezwaren tegen een verfrissende fietstocht: het fietsen zou de beenspieren buitensporig ontwikkelen en in het geheim werd de fiets gezien als een masturbatiemiddel. Fietsende vrouwen moesten dus moreel als verloren worden beschouwd.

Strijd voor kiesrecht en onderwijs

Eind van de 19e eeuw streden steeds meer vrouwen voor het recht op arbeid, scholing en stemrecht. Het feminisme groeide uit tot een breed gedragen beweging. De fiets was als het ware het zichtbare element van deze beweging. Ook Aletta Jacobs was, hoe kan het ook anders, een fervent wielrijdster.

Het keurslijf afgeworpen

Lange tijd hulde de dames van stand zich in (te) strakke keurslijven om aan het slanke schoonheidsideaal te voldoen. Deze kleding belette hen niet alleen sport en werkzaamheden maar waren bovendien slecht voor ademhaling en lever. De minder vervormende jurken en kostuums werden aanvankelijk gezien als hobbezakken en de draagsters uitgemaakt voor manwijven, maar geleidelijk aan won de casual kleding terrein. De broek won mede dankzij het succes van de fiets snel terrein al vond menig man dat het slecht gesteld was met de aantrekkelijkheid van de draagsters.

Dankzij de fiets weer levenslust

Voor veel gegoede dames was betaald werk uit den boze en voor het huishoudelijk werk was er de bediening. Verveling was hun lot. De komst van de fiets bracht lichaamsbeweging en had een positieve invloed op de geestelijke gezondheid van deze vrouwen. De fiets werd zelfs door artsen aanbevolen om de vrouwen weer levenslustig en gezond te maken. Een bijzonder doeltreffend medicijn.

